

Högskolestuderande med studiemedel 2024

- en undersökning av situationen bland studerande i Sverige

Vi gör studier möjligt.

Högskolestuderande med studiemedel 2024

- En undersökning av situationen bland studerande i Sverige

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Producent CSN, enheten kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Kontakt Jonas Larsson
jonas.larsson@csn.se

Webbsida <https://www.csn.se/om-csn/statistik-och-rapporter/rapporter.html>

Innehåll

Innehåll	2
Sammanfattning	3
1 Inledning	4
1.1 Målgruppen och dess undergrupper	4
2 Inkomster och utgifter	6
2.1 Högskolestuderandes inkomster.....	6
2.1.1 Skillnader i totalinkomst	6
2.1.2 Inkomster från studiemedel.....	8
2.1.3 Inkomster från arbete	9
2.1.4 Andra bidrag	10
2.2 Högskolestuderandes utgifter	10
2.2.1 Totala utgifter per grupp.....	11
2.2.2 Om boendekostnader och boendeform.....	12
2.2.3 Utgifter för livsmedel	15
2.2.4 Kostnader för kurslitteratur och studiematerial.....	16
3 De studerandes situation	17
3.1 Äldre studerande har sämre ekonomi	17
3.2 Så långt räcker studielånet.....	18
3.3 Sparande, användning av sparade pengar och hjälp från närstående.....	19
3.4 Yngre studerande har lättare att klara en oväntad utgift	20
3.5 Goda förutsättningar för studier	21
3.6 Studiemedlens rekryterande effekt	22
4 Reflektioner och slutsatser	23
4.1 En heterogen grupp med skilda förutsättningar	23
4.1.1 Kärvare situation bland äldre studerande	23
4.1.2 Fler studerande kvinnor har ansvar för barn	24
Referenser	25
Bilaga - Om enkätundersökningen	26

Sammanfattning

Hur upplever studerande med studiemedel sin situation? Hur ser deras inkomster och utgifter ut – och hur skiljer de sig åt utifrån till exempel kön och ålder? CSN gör återkommande enkätundersökningar för att besvara dessa frågor. I år har fokus legat på gruppen studerande vid högskola och universitet i Sverige.

Studiemedlen utgör den viktigaste inkomstkällan i den undersökta gruppen, men hur stor studiemedelsinkomsten är varierar en hel del, i första hand beroende på om man använder sig av studiemedlens lånedel eller inte. Den genomsnittliga inkomsten från studiemedel bland samtliga studerande i vår undersökning är 12 100 kronor per månad.¹ Studiemedlens betydelse för valet att börja studera har ökat de senaste åren. Två tredjedelar av de studerande skulle troligen inte ha börjat studera om de inte hade fått studiemedel från CSN.

Drygt 40 procent av de studerande i vår undersökning hade utöver studiemedlen även en inkomst från arbete. Drygt 20 procent av alla studerande med studiemedel hade inkomster i form av andra bidrag.

De totala genomsnittliga utgifterna bland de studerande är 12 500 kronor per månad. Kvinnor med studiemedel har i genomsnitt något högre utgifter än män. Totalt går i genomsnitt 36 procent av inkomsterna till kostnader för boende, medan 20 procent går till livsmedel, men i vissa studerandegrupper är dessa kostnader klart högre. I jämförelse med 2020 har studerande med studiemedel nu en något mer negativ bild av sin ekonomiska situation.

Våra resultat visar att studerande över 35 år har en mer ansträngd ekonomi än yngre studerande. Äldre studerande har högre utgifter, mindre utrymme att spara pengar och får oftare hjälp av närstående. De över 35 har också en mer negativ syn på sin ekonomi, studiemedlen täcker en mindre del av deras levnadsomkostnader och de har svårare att klara en oväntad utgift än yngre studerande. En klar majoritet av de över 35 år har ekonomiskt ansvar för barn. Ekonomiskt ansvar för barn är i sin tur klart vanligare bland kvinnor än bland män med studiemedel.

De allra flesta studerande på universitet/högskola upplever studiesituationen som positiv. Endast 7 procent upplever den som dålig eller mycket dålig. Läget är därmed ungefär detsamma som innan covid-19-pandemin.

¹ Avser både de som endast har bidrag och de som även tar studielån.

1 Inledning

Studiestödssystemet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning.² CSN ska följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation, för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området.³

I den här rapporten beskriver vi situationen för studerande med studiemedel på universitet och högskola i Sverige. Vi redovisar vilka inkomster och utgifter de studerande har och hur de själva upplever sin situation. Vi undersöker också om den ekonomiska situationen skiljer sig mellan olika grupper. Målet är att rapporten ska ge kunskap om studerandes ekonomiska verklighet och studiestödets tillräcklighet. Bland de som studerar inom högskola och universitet är studiemedel den vanligaste formen av studiestöd.⁴ Studiemedlet, som består av en bidragsdel och en frivillig lånedel, ska täcka rimliga levnadsomkostnader under studietiden.⁵

Rapporten baseras på en enkätundersökning som genomfördes under våren 2024. Mer information om genomförandet av enkätundersökningen finns i den bilaga som avslutar rapporten.

1.1 Målgruppen och dess undergrupper

Den grupp studerande som den här rapporten beskriver får studiemedel för studier på högskola eller universitet i Sverige. Under kalenderåret 2023 handlade det totalt om 317 600 personer, varav 61 procent var kvinnor och 39 procent män.⁶ Studerande som inte använder studiemedel ingår inte i studien. Det gör däremot studerande som inte använder studiemedlets lånedel, utan endast bidragsdelen.

Under arbetet med rapporten har vi jämfört resultat mellan olika grupper av studerande. Framför allt har vi granskat resultaten utifrån kön, ålder, studietakt, tilläggsbidrag och studielån (eller inte tilläggsbidrag/studielån).

När vi fortsättningsvis jämför resultat mellan olika studerandegrupper kan det vara bra att känna till storleksskillnaden mellan grupperna. Den stora majoriteten i målgruppen är under 35 år, har grundbidrag och grundlån, och studerar på heltid.

Majoriteten av de som studerar på högskola eller universitet är under 25 år. Andelen studerande över 40 år har ökat något under senare tid, men det är fortfarande stor skillnad på antalet personer i de åldersspann vi använder oss av.

² Prop 2023/24:1 – Utgiftsområde 15 Studiestöd.

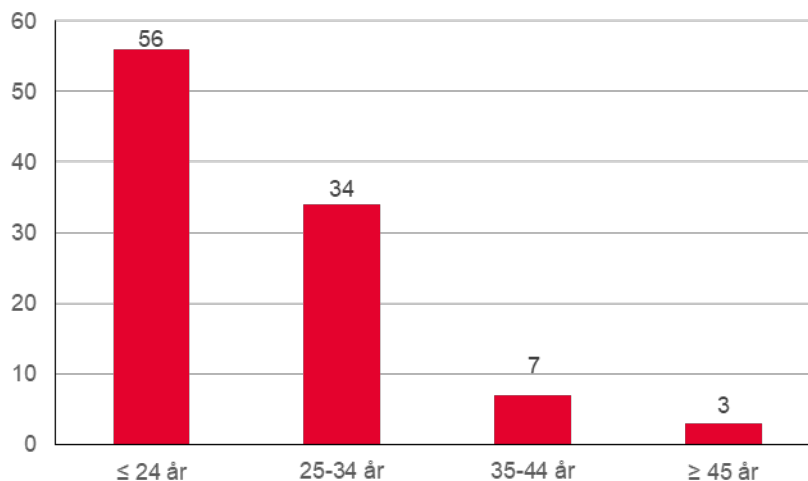
³ 5 § förordningen (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

⁴ Sedan 2023 finns också möjlighet att få omställningsstudiestöd.

⁵ Prop. 1999/2000:10.

⁶ Under vårterminen 2024, när vår enkätundersökning genomfördes, läste 238 000 personer med studiemedel på högskola eller universitet i Sverige.

Diagram 1.1 Åldersfördelning, studerande med studiemedel, på universitet/högskola 2023
Procentandel per åldersintervall

År 2023 var andelen med studiemedel av samtliga studerande 69 procent. Det vill säga 31 procent studerade utan vare sig bidrag eller bidrag och lån från CSN (och ingår alltså inte i denna studie). Andelen som tog studielån, av de med studiemedel, uppgick till 82 procent. De övriga använde endast studiemedlets bidragsdel.

Studerande som har ekonomiskt ansvar för barn kan få ett extra bidrag, som kallas tilläggsbidrag.⁷ Det uppgår för den som har ett barn till omkring 800 kronor i månaden. Gruppen studerande med tilläggsbidrag utgjorde 2023 omkring 12 procent av de studerande med studiemedel på universitet och högskolor. I den gruppen var omkring 80 procent kvinnor.

I vår undersökning svarar omkring 13 procent av de som är 25–34 år att de har ekonomiskt ansvar för barn. I åldersspannet 35–44 gör 71 procent det och bland de som är äldre än så 63 procent. Mindre än 1 procent av de som är 24 år eller yngre svarar att de har ekonomiskt ansvar för barn.

Eftersom en och samma person under ett år kan studera både på heltid och deltid, och därför förekomma i båda dessa grupper, blir procentuppsdelningen när det gäller studietakt lite speciell. Under 2023 studerade 94 procent på heltid och 12 procent på deltid.

⁷ Om barnet har två vårdnadshavare som studerar kan bara en av dem få tilläggsbidrag under en och samma tidsperiod.

2 Inkomster och utgifter

Hur mycket pengar har de som studerar på högskolor och universitet? Hur stora är deras inkomster och utgifter? Och hur stor del av inkomsterna går till boende och livsmedel? I det här kapitlet kommer vi att ge exempel på hur de ekonomiska förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika grupper av studerande.

Detta kapitel handlar om konkreta belopp, medan nästa kapitel kommer att handla om hur de studerande uppfattar sin situation.

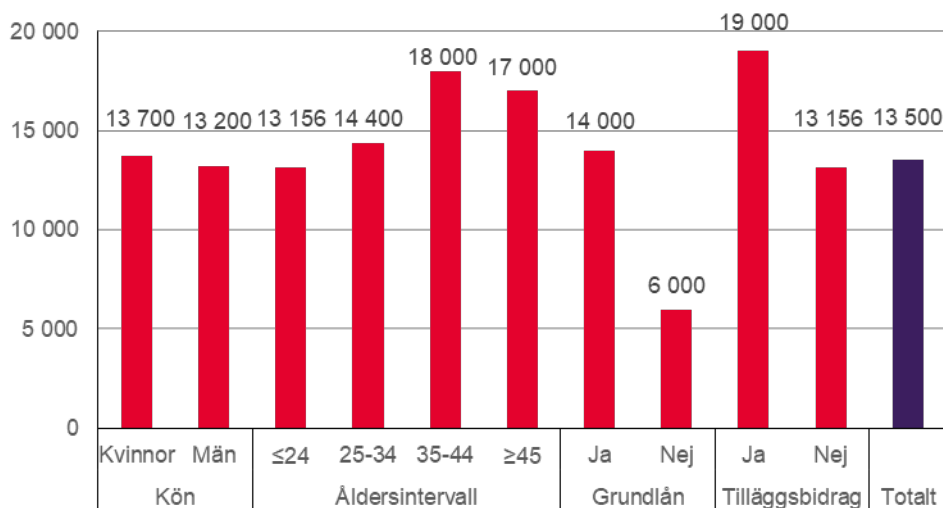
2.1 Högskolestuderandes inkomster

Här redogör vi till att börja med för de studerandes totala inkomster. Därefter följer avsnitt om inkomsttyper som vi frågat om specifikt, nämligen studiemedel, arbete och andra typer av bidrag.⁸

2.1.1 Skillnader i totalinkomst

Vi ser förhållandevis stora inkomstskillnader mellan olika grupper av studerande. I första hand hänger skillnaderna ihop med att studiemedelsbeloppen⁹ och inkomsten från arbete varierar. Den totala medianinkomsten bland högskolestuderande under mars månad 2024 var 13 500 kronor.

Diagram 2.1 Svar på frågan: "Vad var dina totala inkomster föregående månad?", fördelat på kön, åldersintervall, tilläggsbidrag (ja/nej), grundlån (ja/nej)
Median, belopp i kronor

Vi kan notera att kvinnor har något högre medianinkomster än män. Orsakerna till detta är flera. Dels har kvinnor i högre utsträckning inkomster från tilläggsbidrag och

⁸ Vi har inte frågat specifikt om andra tänkbara inkomster, utan nöjt oss med dessa tre, samt totalinkomsten.

⁹ De viktigaste orsakerna till variationer i studiemedelsbelopp är skillnader i andelen som nyttjar lånedelen av studiemedlet och/eller skillnader i fördelningen mellan hel- och deltidsstuderande.

barnbidrag, dels är det vanligare att kvinnor arbetar parallellt med sina studier än att män gör det.

Studierande som nyttjar möjligheten att ta studielån har klart högre inkomster än de som inte tar lån. Som vi kommer att se längre fram i rapporten har de som inte nyttjar lånedelen också klart lägre utgifter än övriga studiemedelstagare.

Skillnaderna i total inkomst är också förhållandevis stora mellan olika åldersintervall. Inkomsterna ökar i takt med stigande ålder, fram till den grupp som är 45 år eller äldre. I spannet 35–44 år har studierande en medianinkomst som ligger nästan 5 000 kronor högre än den för de som är under 25 år. Skillnaden beror till stor del på att äldre till följd av sin livssituation behöver balansera högre utgifter med högre inkomster både från studiemedel och arbete, medan unga i högre utsträckning avstår från att ta studielån.

Det stora inkomstgapet mellan de som får och de som inte får tilläggsbidrag förklaras bara till en liten del av själva bidraget. Gruppen med tilläggsbidrag är äldre än genomsnittet och har högre inkomster även från bland annat studielån och arbete.

Genomsnittlig totalinkomst

De studerandes genomsnittliga totalinkomst under mars månad 2024 var enligt vår undersökning 15 300 kronor. I första hand vill vi dock hänvisa till medianvärdet för totalinkomsterna, eftersom det utifrån det tillgängliga underlaget bedöms vara ett stabilare mått.¹⁰

Tabell 2.1 Svar på frågan: ”Ungefär hur stora var dina totala inkomster föregående månad?”, fördelat på kön, åldersintervall, tilläggsbidrag (ja/nej) och grundlån (ja/nej)

Genomsnitt, belopp i kronor, konfidensintervall inom parentes

Totalt	15 319	(14 729 – 15 909)
Man	15 154	(14 159 – 16 150)
Kvinna	15 427	(14 701 – 16 154)
≤ 24 år	13 584	(13 088 – 14 081)
25–34 år	17 204	(15 779 – 18 630)
35–44 år	19 799	(18 235 – 21 363)
≥ 45 år	16 635	(16 069 – 17 200)
Har inte tilläggsbidrag	14 874	(14 235 – 15 513)
Har tilläggsbidrag	19 536	(18 310 – 20 762)
Har inte grundlån	9 665	(7 691 – 11 641)
Har grundlån	16 424	(15 835 – 17 014)

Även om genomsnittsvärdet för totalinkomsten är högre än medianvärdet ger det en liknande bild av situationen inom de grupper vi undersöker. Även när vi jämför

¹⁰ Eftersom genomsnittet ser ut att påverkas av extremvärden vill vi i första hand lyfta fram den totala medianinkomsten. Bland svaren ser vi nämligen både exempel på studierande som angett 0 kronor i totalinkomst och exempel på inkomster som är så höga att de kan misstänkas vara felaktigt ifyllda. I denna undersökning ser vi därför medianvärdet för de totala inkomsterna som ett säkrare mått än medelvärdet. Medianvärdet för de totala inkomsterna kan sedan sättas i relation till medianvärdet för de totala utgifterna.

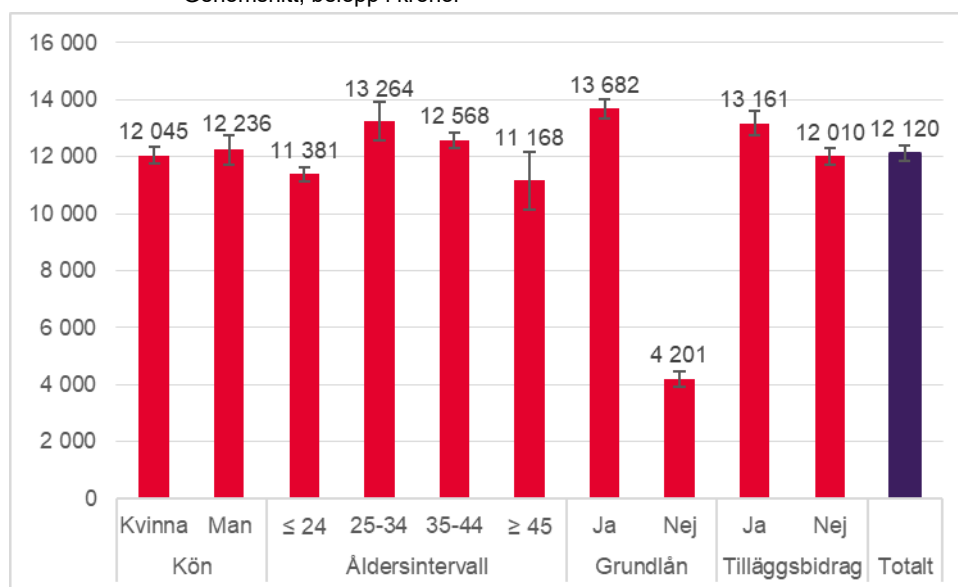
genomsnitt är inkomsterna högst i gruppen 35–44 år. Studerande med grundlån och tilläggsbidrag har även här klart högre inkomster än de utan studielån. Skillnaden mellan mäns och kvinnors genomsnittliga inkomster ligger inom felmarginalen.

2.1.2 Inkomster från studiemedel

I enkäten bad vi de studerande att ange vilka inkomster från studiemedel de hade föregående månad. Samtliga studerande var vid utsökningstillfället beviljade studiemedel under perioden då enkäten låg ute.¹¹ Enkätsvaren visar att den genomsnittliga inkomsten från studiemedel är 12 100 kronor, vilket är omkring 1 000 kronor lägre än summan för bidrag och fullt studielån under fyra veckor (vid heltidsstudier).¹²

Registeruppgifter från CSN visar att hela populationen hade genomsnittlig inkomst från studiemedel på knappt 12 400 kronor. De som besvarat enkäten har alltså underskattat sina inkomster från studiemedel något.¹³ Avvikelsen får i sammanhanget betraktas som liten och att den generella bilden är att studerande har bra koll på sina inkomster från studiestödet.

Diagram 2.2 Svar på frågan: "Ungefär hur mycket fick du i studiemedel förra månaden?", fördelat på kön, åldersintervall, tilläggsbidrag (ja/nej) och grundlån (ja/nej)
Genomsnitt, belopp i kronor

Skillnaderna mellan olika grupper beror i huvudsak på hur de är sammansatta. En del studerande nyttjar endast studiemedlets bidragsdel. Andra studerar inte på heltid, och/eller tar inte fullt studielån.

Studerande mellan 25 och 44 år har i genomsnitt högre inkomster från studiemedel än de som är under 25 och över 44, vilket förklaras av att studerande i åldern 25–44 tar

¹¹ Studerande kan efter utsökningstillfället ha skickat in ändringar som gjorde att de inte fick någon utbetalning. I enkäten ställdes därför kontrollfrågan om man studerar med studiemedel idag.

¹² Medianinkomsten från studiemedel är 13 000 kr, oberoende av kön. För de som är över 44 år är den 12 000 kr och för de som har tilläggsbidrag är den 14 000 kr.

¹³ Det kan exempelvis bero på att vi efterfrågade ungefärliga belopp och att de studerande avrundat.

lån i högre utsträckning. I vår undersökning tog totalt 85 procent studielån. I åldersgruppen 25–34 år tog 91 procent studielån. Bland de som fyllt 45 år tog 66 procent studielån.¹⁴ Fler äldre än yngre studerande får också tilläggsbidrag.

Andelen män med studielån var 86 procent, medan andelen kvinnor med studielån var 84 procent.

2.1.3 Inkomster från arbete

En del studerande med studiemedel har även inkomster från arbete. Studerande med studiemedel och arbetsinkomst kan antingen studera på deltid, eller studera på heltid och arbeta parallellt med studierna. Av de studerande i vår undersökning har totalt 43 procent en inkomst från arbete under pågående termin, vilket är en något lägre andel än 2020.¹⁵

Det är vanligare att kvinnor kombinerar studier och arbete än att män gör det (46 respektive 38 procent). Att ha ett arbete är också vanligare bland studerande över 25 år, vilket bland annat beror på att äldre oftare studerar på deltid. Bland studerande under 25 år har knappt 40 procent en inkomst från arbete. Bland studerande över 25 år har närmare 50 procent det. Även bland studerande som inte tar studielån ligger andelen som har en inkomst från arbete nära 50 procent.

Den genomsnittliga månadsinkomsten från arbete, bland de som har en arbetsinkomst, är 6 800 kronor (median 4 500 kr). Äldre studerande har högre inkomster från arbete än yngre. I åldern 35–44 tjänar studerande med en arbetsinkomst i genomsnitt 9 300 kronor, medan de över 44 år i genomsnitt tjänar 11 700 kronor. Studerande utan studielån, men med en arbetsinkomst, tjänar i genomsnitt 9 700 kronor.¹⁶

Varför arbeta vid sidan av studierna?

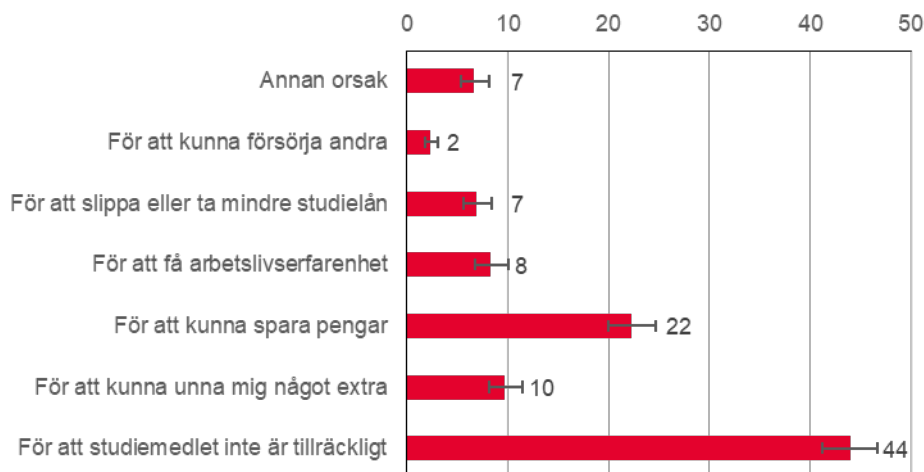
Många som arbetar vid sidan av studierna menar att den huvudsakliga anledningen till att de gör det är att studiemedlet inte är tillräckligt (44 procent). Det näst vanligaste svarsalternativet är att man vill kunna spara pengar, följt av att man vill kunna unna sig något extra, få arbetslivserfarenhet, samt slippa ta studielån eller ta mindre studielån.

¹⁴ Gruppen beskrivs mer utförligt i artikeln [Studerande i högre ålder](#) (CSN 2023).

¹⁵ Vid undersökningen 2020 var fribeloppet tillfälligt avskaffat, vilket bland annat gav effekten att personer som hade arbete som huvudsaklig sysselsättning kunde få studiemedel. Andelen som arbetade blev därför högre under covid-19-pandemin (CSN. [Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020](#), 2021, s 24).

¹⁶ Alla belopp avser arbetsinkomst efter skatt föregående månad (mars 2024).

Diagram 2.3 Svar på frågan: "Vilken är den huvudsakliga orsaken till att du arbetar vid sidan av dina studier?"
Procentandel per svarsalternativ

Nästan alla som huvudsakligen arbetar för att kunna spara pengar är yngre än 35 år. Att arbeta för att kunna ta mindre studielån är klart vanligare bland de som fyllt 45 år än i de yngre ålderskategorierna.

Arbete för att kunna försörja andra (såsom barn, partner, släktingar) är mycket vanligare bland studerande som fyllt 35 år.¹⁷ Bland de som har tilläggsbidrag anger 20 procent det som den huvudsakliga orsaken till att de arbetar.

2.1.4 Andra bidrag

En del studerande med studiemedel får även andra typer av bidrag, som inte betalas ut av CSN. Det kan till exempel handla om barnbidrag, bostadsbidrag, försörjningsstöd eller underhållsstöd. Drygt 20 procent av de studerande i vår undersökning får ett sådant bidrag. Totalt bland de som har minst ett sådant bidrag uppgår denna inkomstpост till i genomsnitt 2 100 kronor (median 1 300 kr). För de över 35 år uppgår den till i genomsnitt omkring 3 000 kronor.

2.2 Högskolestuderandes utgifter

Studiestödet skall täcka rimliga levnadsomkostnader för den studerande själv och vara i princip lika stort för alla.¹⁸ Exakt vilka typer av utgifter som studiemedlen ska täcka är emellertid inte specificerat.

Här presenterar vi till att börja med de studerandes totala utgifter. Därefter följer avsnitt om specifika kostnader för boende, livsmedel och studiematerial. Vi har inte efterfrågat uppgifter om alla tänkbara typer av kostnader, utan nöjt oss med dessa tre centrala utgiftsområden, samt de totala utgifterna.

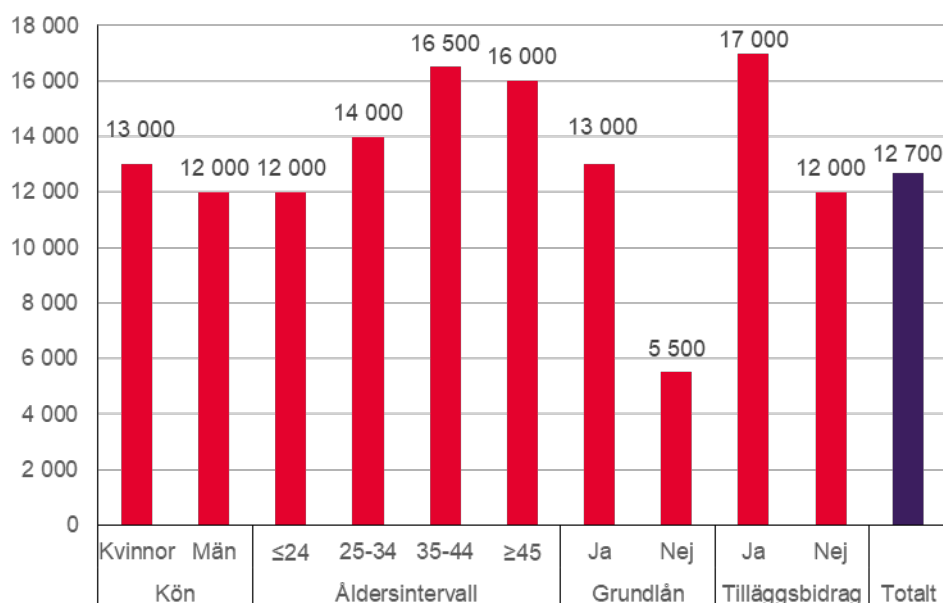
¹⁷ Omkring 14 procent av de som fyllt 35 år anger detta som huvudsaklig orsak.

¹⁸ Prop. 1999/2000:10 – ett reformerat studiestödssystem. Här anges bland annat att studiestödssystemet som sådant inte är avsett att kompensera för skillnader i omkostnader, utan att det istället ska fungera tillsammans med andra trygghetssystem.

2.2.1 Totala utgifter per grupp

Skillnaderna i totala utgifter mellan de olika grupperna av studerande reflekterar i stort de skillnader vi såg på inkomstsidan. Studerande som delar hushåll med andra har fått ange sin del av utgifterna. Eftersom vi är medvetna om att frågan inte är helt lätt att svara på har vi bett den som är osäker att uppskatta sina utgifter så gott det går. Medianvärdet för de högskolestuderandes totala utgifter under mars månad 2024 var 12 700 kronor.

Diagram 2.4 Svar på frågan: "Ungefär hur stora var dina totala utgifter förra månaden?" fördelat på kön, åldersintervall, tilläggsbidrag (ja/nej) och grundlån (ja/nej). Median, belopp i kronor

Utgifterna är något högre bland kvinnor än bland män. De högre utgifterna bland kvinnor beror till stor del på att kvinnor med studiemedel oftare har ekonomiskt ansvar för barn. I vår undersökning har 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen ekonomiskt ansvar för barn. Följaktligen gäller alltså de höga utgifterna för de som har tilläggsbidrag framför allt kvinnor.

Åldersjämförelsen visar att studerande under 25 år har lägst utgifter, följt av gruppen 25–34 år. I de två senare åldersintervallen är de totala utgiftsnivåerna ungefär lika höga. Studerande som inte tar studielån utgör som förväntat den grupp som har lägst utgifter.

Genomsnittliga totala utgifter

De totala genomsnittliga utgifterna i mars månad 2024 var 12 500 kronor. När det gäller utgifterna ligger alltså det genomsnittliga värdet nära medianvärdet.

Tabell 2.2 Svar på frågan: "Ungefär hur stora var dina totala utgifter förra månaden?" fördelat på kön, åldersintervall, tilläggsbidrag (ja/nej) och grundlån (ja/nej)
Genomsnitt, belopp i kronor, konfidensintervall inom parentes

Totalt	12 549	(12 307 – 12 790)
Man	12 082	(11 608 – 12 556)
Kvinna	12 865	(12 617 – 13 112)
≤ 24 år	11 044	(10 821 – 11 267)
25–34 år	13 849	(13 305 – 14 393)
35–44 år	17 398	(16 347 – 18 450)
≥ 45 år	17 207	(16 132 – 18 283)
Har inte tilläggsbidrag	12 015	(11 766 – 12 264)
Har tilläggsbidrag	17 787	(16 857 – 18 717)
Har inte grundlån	7 306	(6 831 – 7 781)
Har grundlån	13 561	(13 290 – 13 833)

De genomsnittliga totala utgifterna är (liksom medianutgifterna) något högre för kvinnor än för män. Skillnaderna mellan åldersgrupperna blir något större här än när vi jämför medianvärden, vilket bland annat beror på att en del studerande i högre ålder har mycket höga boendekostnader.

2.2.2 Om boendekostnader och boendeform

Högskolestuderande i vår undersökning betalar i genomsnitt 5 600 kronor per månad¹⁹ för sitt boende.²⁰ Bland kvinnor är boendekostnaden 5 800 kronor och bland män är den 5 200 kronor. Äldre studerande och studerande med tilläggsbidrag har klart högre boendekostnader än övriga grupper.

Tabell 2.3 Svar på frågan: "Hur mycket betalar du för ditt boende per månad?" fördelat på kön, åldersintervall, tilläggsbidrag (ja/nej) och grundlån (ja/nej)
Genomsnitt, belopp i kronor, konfidensintervall inom parentes

Totalt	5 588	(5 492 – 5 684)
Kvinna	5 814	(5 691 – 5 937)
Man	5 246	(5 089 – 5 402)
≤ 24 år	4 577	(4 464 – 4 690)
25–34 år	6 308	(6 125 – 6 490)
35–44 år	9 521	(9 050 – 9 993)
≥ 45 år	9 269	(8 833 – 9 705)
Har inte tilläggsbidrag	5 154	(5 059 – 5 249)
Har tilläggsbidrag	9 671	(9 214 – 10 129)
Har inte grundlån	3 323	(3 009 – 3 637)
Har grundlån	6 023	(5 925 – 6 121)

Att de som inte använder studiemedlets lånedel har mycket lägre genomsnittlig boendekostnad än andra förklaras av att de i större utsträckning än andra bor hos sina föräldrar. Bland dem som inte nyttjar lånet bor över hälften, 54 procent, med

¹⁹ I beloppet bad vi de studerande inkludera kostnader för hyra, el, försäkring, bolån med mera.

²⁰ Studerade som inte bor för sig själva har ombetts ange sin del av boendekostnaden, vilket kan vara en möjlig felkälla.

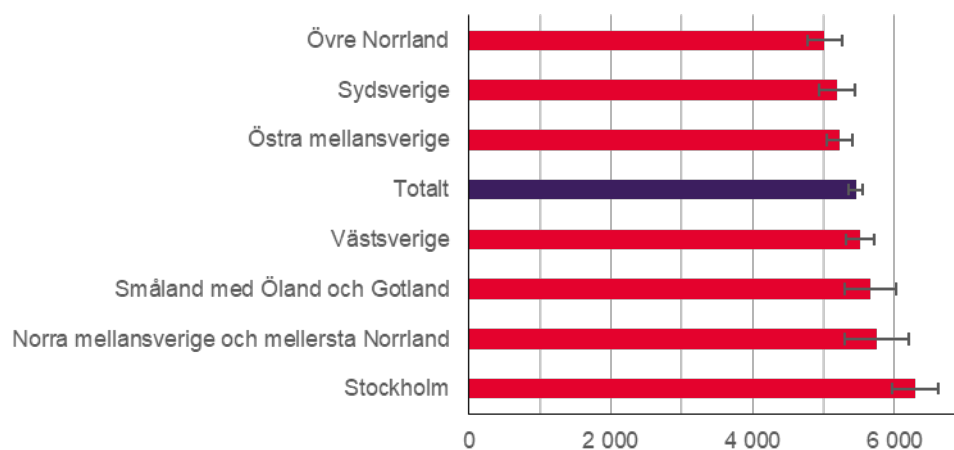
förälder/föräldrar. Bland dem som använder studiemedlens lånedel är andelen som bor med förälder/föräldrar 7 procent.

Kostnaden för en studentbostad

I det här avsnittet tittar vi särskilt på kostnaden för studerande som svarat att de bor i studentbostad. Det gör vi för att studentbostäder är en vanlig boendeform och för att boendekostnaden har stor inverkan på studerandekonomin.

Studerande som bor i studentbostäder betalar i genomsnitt drygt 5 500 kronor per månad för sin bostad.²¹ Mest betalar studerande i Stockholm.²² Där är genomsnittskostnaden för en studentbostad 6 400 kronor per månad. Lägst kostnad har de som läser i övre Norrland. Där betalar studerande i genomsnitt drygt 5 000 kronor per månad för sin studentbostad.²³

Diagram 2.5 Svar på frågan: "Hur mycket betalar du för ditt boende per månad?"
Studerande i studentbostad, genomsnitt, belopp i kronor
Fördelat på region och skolort

Boendekostnaden som andel av den totala inkomsten

I genomsnitt går 36 procent av de högskolestuderandes totala inkomster till kostnader för boende. Andelen är i princip oförändrad sedan 2020.²⁴ Bland studerande över 35 år ser dock den andel av inkomsten som går till boende ut att ha ökat. Sannolikt beror det till stor del på att fler äldre studerande lånat till sin bostad och att räntorna stigit de senaste åren.

För de som är 45 år eller äldre uppgår boendekostnaden i vår undersökning till så mycket som 56 procent av inkomsten. Eftersom många studerande i denna åldersgrupp är sammanboende betalar de troligen inte en lika stor del av boendekostnaden

²¹ I beloppet bad vi de studerande inkludera kostnader för hyra, el, försäkring, bolån med mera.

²² Den fördelning vi kan göra ligger på NUTS2-nivå. NUTS är den regionala indelning som används inom EU för statistikredovisning.

²³ Beloppen i detta avsnitt baseras på var den studerande går i sin utbildning. Skolans NUTS-område kan skilja sig från var den studerande har sin studentbostad.

²⁴ CSN. [Högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020](#). 2021, s 26.

som sin partner. Vi kan också misstänka att en del sammanboende som svarat på frågan angett den totala boendekostnaden snarare än sin egen del av den.

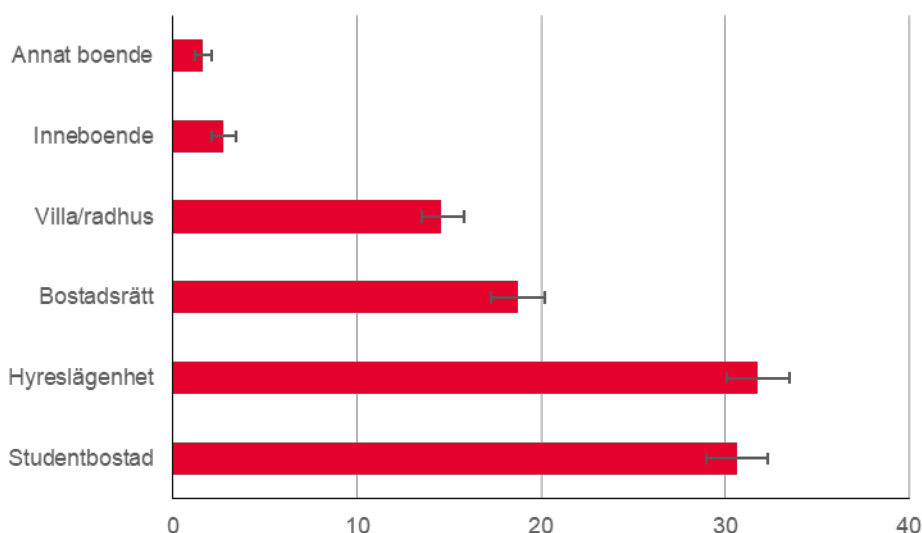
När det gäller utgifter för boende är skillnaderna stora på regional nivå, vilket tidigare kartläggningar av olika typer av kostnader på studieorterna visat.²⁵

Vanligast med studentbostad eller hyreslägenhet

De flesta studerande i vår undersökning bor i en studentbostad, eller i en vanlig hyreslägenhet som inte är en studentbostad. Fördelningen har sett i princip likadan ut de senaste tio åren.²⁶

Den genomsnittliga bostadskostnaden per månad skiljer sig inte särskilt mycket åt mellan studerande som bor i hyresrätt, bostadsrätt eller villa/radhus. Kostnaden för studentboenden är däremot i genomsnitt lägre än inom andra boendeformer.

Diagram 2.6 Svar på frågan: "I vilken typ av bostad bor du?"
Andelar i procent

Bostadstypen är starkt kopplad till de studerandes ålder. Att bo i studentbostad är vanligast bland de under 25 år. Att bo i en bostadsrätt eller hyresrätt som inte är en studentbostad är relativt vanligt i alla åldersgrupper, medan villa/radhus blir vanligare bland de som fyllt 35. Bland dem bor endast 3–4 procent i en studentbostad. Det är också värt att notera att en högre andel män än kvinnor bor i en studentbostad (38 respektive 26 procent).

Upplevelsen av den ekonomiska situationen är likartad oavsett vilken typ av bostad de studerande bor i, vilket innebär att "ganska bra" ligger något före "ganska dålig" såväl för de i studentboende som för de i hyresrätt, bostadsrätt och villa/radhus.

²⁵ Länsförsäkringar. "Svårt för studenter att få ihop ekonomin" (2024-08-26) och Sambla "Här är billigaste studentstäderna 2024" (2024-06-03).

²⁶ CSN. *Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020*. 2021, s 27.

Jämn fördelning mellan ensamhushåll och delat boende

Det är kanske lätt att tro att de flesta universitets- och högskolestuderande bor i ensamhushåll, men en majoritet av dem (55 procent) bor faktiskt tillsammans med någon annan. Något fler män än kvinnor bor för sig själva.

I gruppen under 25 år bor drygt 20 procent tillsammans med en partner och drygt 20 procent tillsammans med förälder/föräldrar. I gruppen studerande över 35 år bor omkring hälften tillsammans med både partner och barn.

Totalt 1–2 procent av de studerande bor ensamma med barn. Bland de som får tilläggsbidrag bor omkring 15 procent ensamma med barn.

2.2.3 Utgifter för livsmedel

Den genomsnittliga månadskostnaden för livsmedel bland de studerande i vår undersökning är 3 100 kronor.²⁷

Den yngsta åldersgruppen och de som inte tar studielån har de lägsta livsmedelsutgifterna. För studerande över 35 år ligger kostnaden på omkring 5 000 kronor. För de med tilläggsbidrag gäller i stort sett samma belopp.

Tabell 2.4 Svar på frågan: "Ungefär hur mycket betalade du för matvaror förra månaden?" fördelat på kön, åldersintervall, tilläggsbidrag (ja/nej) och grundlån (ja/nej)
Belopp i kronor, konfidensintervall inom parentes

Totalt	3 117	(3 046 – 3 188)
Kvinna	3 137	(3 053 – 3 221)
Man	3 087	(2 961 – 3 213)
≤ 24 år	2 695	(2 599 – 2 792)
25–34 år	3 375	(3 262 – 3 489)
35–44 år	4 884	(4 560 – 5 208)
≥ 45 år	5 098	(4 670 – 5 527)
Har inte tilläggsbidrag	2 917	(2 843 – 2 990)
Har tilläggsbidrag	5 008	(4 740 – 5 277)
Har inte grundlån	2 086	(1 940 – 2 231)
Har grundlån	3 316	(3 236 – 3 396)

I detta sammanhang kan vi utgå från att skillnaderna mellan de olika åldersgrupperna i stor utsträckning hänger samman med hur vanligt det är att inköpen även ska räcka till barn i hushållet.

Livsmedelskostnaderna för de studerande i vår undersökning utgör totalt sett 20 procent av inkomsten, vilket i princip är oförändrat i jämförelse med 2020.²⁸ För de som är 35 år eller mer uppgår livsmedelskostnaden till knappt 30 procent av inkomsten.

²⁷ Gäller inköp i mataffär, på restaurang eller liknande. Studerande som delar inköpen med andra har fått ange sin del av kostnaden.

²⁸ [Högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020](#), s 24.

2.2.4 Kostnader för kurslitteratur och studiematerial

Den genomsnittliga kostnaden för kurslitteratur och studiematerial för samtliga studerande är 730 kronor per månad. Män uppger något lägre kostnader än kvinnor. Äldre studerande och studerande med tilläggsbidrag lägger mer pengar på kurslitteratur och studiematerial.

3 De studerandes situation

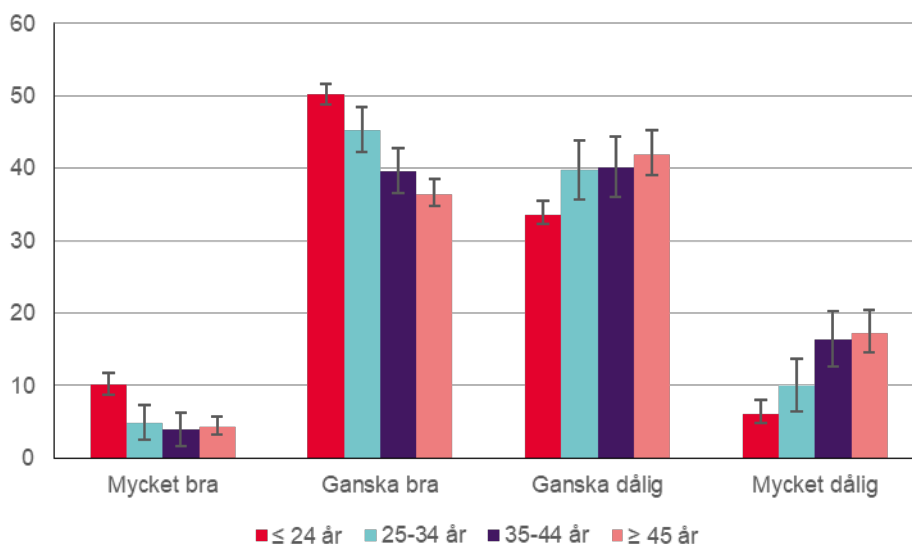
Hur ser de studerande själva på sin situation och sina ekonomiska förutsättningar? I det här kapitlet lämnar vi de specifika inkomst- och utgiftsbeloppen bakom oss, för att istället beskriva de studerandes upplevelser av sin situation, i mer allmänna termer.

3.1 Äldre studerande har sämre ekonomi

Nästan hälften av de studerande upplever sin ekonomiska situation som ganska bra (48 procent). Därefter följer alternativet att den är ganska dålig (36 procent). Ungefär 8 procent upplever att ekonomin är mycket bra och en lika stor andel att den är mycket dålig. Andelen svar som innehåller någon grad av ”dålig” har ökat från 28 procent (2020) till 45 procent.²⁹

De studerandes upplevelse av sin ekonomiska situation varierar beroende på ålder. Andelen som svarar att ekonomin är ganska dålig eller mycket dålig ökar i och med stigande ålder.

Diagram 3.1 Svar på frågan ”Hur upplever du din ekonomi under studietiden?”
Procentandel per svarsalternativ och åldersintervall

Studerande med tilläggsbidrag har en mer negativ syn på sin ekonomi än övriga, vilket framför allt märks på att en dubbelt så hög andel av dem (16 procent) svarar att den ekonomiska situationen är mycket dålig.

Skillnaden mellan hur kvinnor och män upplever den ekonomiska situationen är ganska liten, även om en högre andel män anser att den är mycket bra.

²⁹ *Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020*, s 11. Eftersom svarsalternativen justerats i och med årets enkätundersökning bör dock denna förändring tolkas med försiktighet.

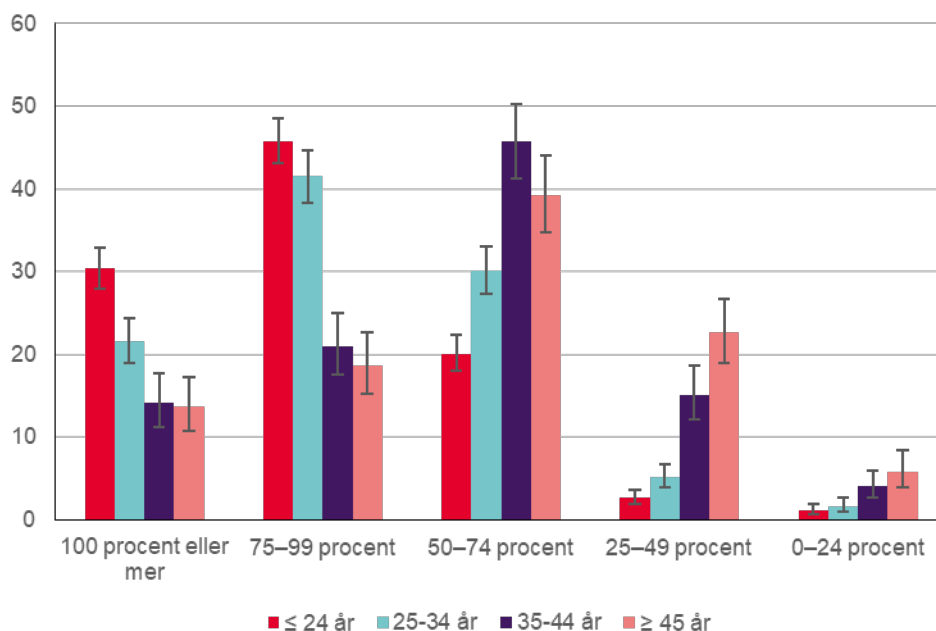
3.2 Så långt räcker studielånet

Hur stor del av levnadsomkostnaderna täcks av studiemedlen?³⁰ Vi har ställt frågan till studerande som tar studielån (inte till dem som endast tar emot bidragsdelen). Svaren skiljer sig åt ganska mycket beroende på de studerandes ålder.

I ålderskategorin under 25 år svarar 30 procent av de som tar studielån att studiemedlen täcker alla levnadsomkostnader, medan 76 procent svarar att de täcker tre fjärdedelar av omkostnaderna eller mer. Bland studerande över 35 år ligger dessa andelar klart lägre, på 14 respektive drygt 30 procent.

Skillnaderna mellan åldersgrupperna förklaras till stor del av att äldre studerande har högre utgifter, vilket i sin tur delvis beror på att en majoritet av dem har ekonomiskt ansvar för barn.

Diagram 3.2 Svar på frågan: "I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?"
Procentandel per åldersintervall, bland studerande med studielån

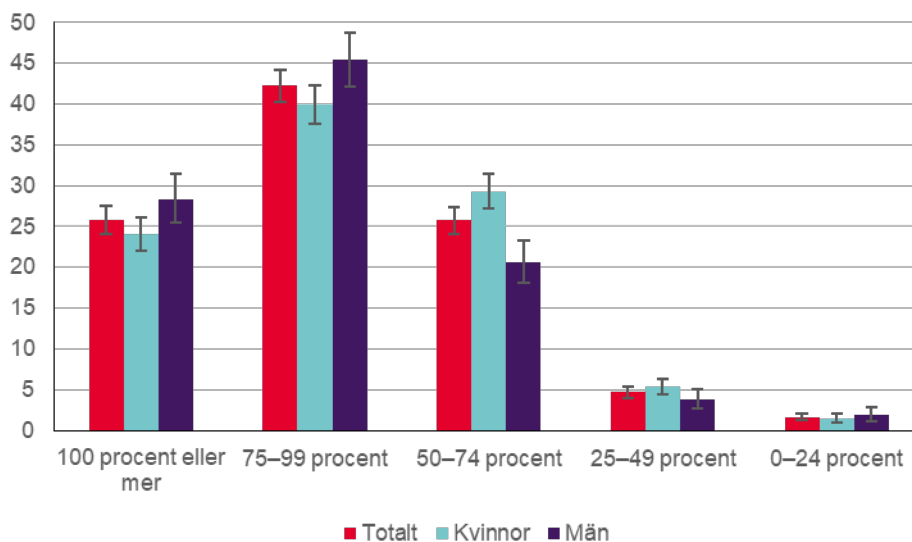

Bland studerande med tilläggsbidrag svarar 33 procent att studiemedlen täcker tre fjärdedelar av levnadsomkostnaderna eller mer. Det visar att det ofta är ekonomiskt utmanande att kombinera studier med föräldraskap. Bland studerande utan tilläggsbidrag är motsvarande siffra 72 procent, alltså en mer än dubbelt så hög andel.

Eftersom majoriteten av de studerande i målgruppen tillhör de två yngre ålderskategorierna så liknar totalsiffrorna fördelningen av svaren i dessa kategorier.

³⁰ Här är det bra att komma ihåg både att studerande kan ha utgifter av en typ som studiemedlen inte är avsedda att täcka. Samtidigt har naturligtvis många studerande inkomster utöver studiemedlen.

Diagram 3.3 Svar på frågan: "I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?"
 Procentandel totalt och fördelat efter kön, bland studerande med studielån

Totalt svarar 26 procent att studiemedlen täcker alla deras levnadsomkostnader och 42 procent att de täcker 75–99 procent av levnadsomkostnaderna. Fler kvinnor än män svarar att studiemedlen bara täcker 50–74 procent av levnadsomkostnaderna.

En skillnad gentemot 2020 är att de som svarar att studiemedlen täcker 50–74 procent av levnadsomkostnaderna nu är lika många som de som svarar att de täcker 100 procent eller mer. Tidigare svarade en högre andel att studiemedlen täckte alla levnadsomkostnader.³¹

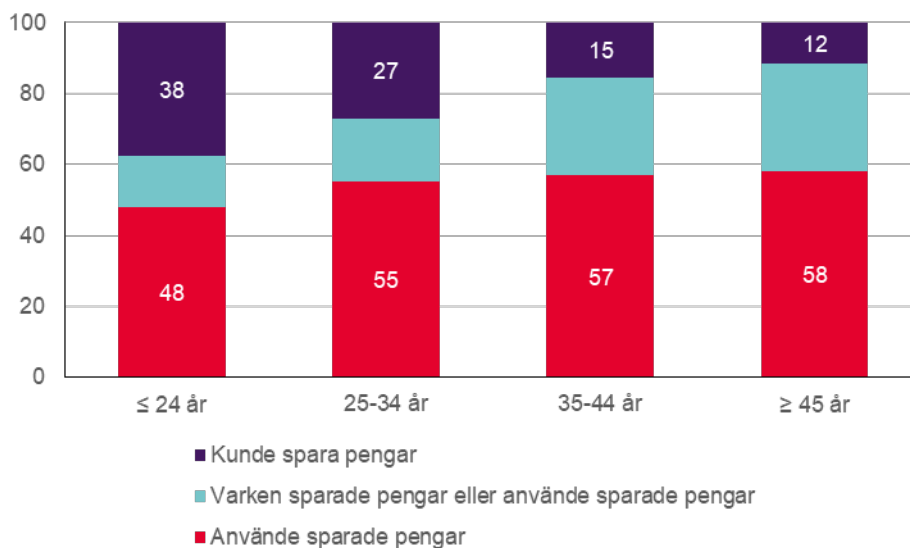
3.3 Sparande, användning av sparade pengar och hjälp från närstående

Ungefär hälften av de studerande använde sparade pengar för att klara sina utgifter under den månad som föregick enkäten. Av dem som inte använde sparade pengar var det 66 procent som istället kunde lägga pengar på sparande.

Studerande som inte tar studielån sparar och använder sparade pengar i ungefär samma utsträckning som övriga. Däremot är det klart vanligare att yngre studerande kan spara pengar än att äldre kan göra det.

³¹ [Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020](#), s 16. Förändrad enkätutformning/databearbetning i samband med denna fråga medför att jämförelser med tidigare år bör göras med försiktighet.

Diagram 3.4 Svar på frågorna: "Använde du dig av sparade pengar för att betala dina utgifter förra månaden?" och "Kunde du spara pengar förra månaden?"¹
Procentandel per åldersintervall

¹ Frågan om ifall man kunde spara pengar besvarades endast av de som inte använde besparingar.

En något högre andel kvinnor än män i vår undersökning använde sparade pengar för att klara sina utgifter. Färre kvinnor än män kunde spara pengar under föregående månad (29 respektive 37 procent).

Det är vanligt att studerande arbetar under lov och studieuppehåll, särskilt under sommarmånaderna, när studiemedel inte betalas ut. Många planerar att sedan delvis använda sparade pengar till utgifter under terminerna.

Av alla studerande i den undersökta gruppen får 43 procent ekonomisk hjälp från närstående. Bland män är andelen något lägre (38 procent). Bland de som är 35 år eller mer får drygt 50 procent hjälp från närstående. Av de som har tilläggsbidrag får 56 procent det.

3.4 Yngre studerande har lättare att klara en oväntad utgift

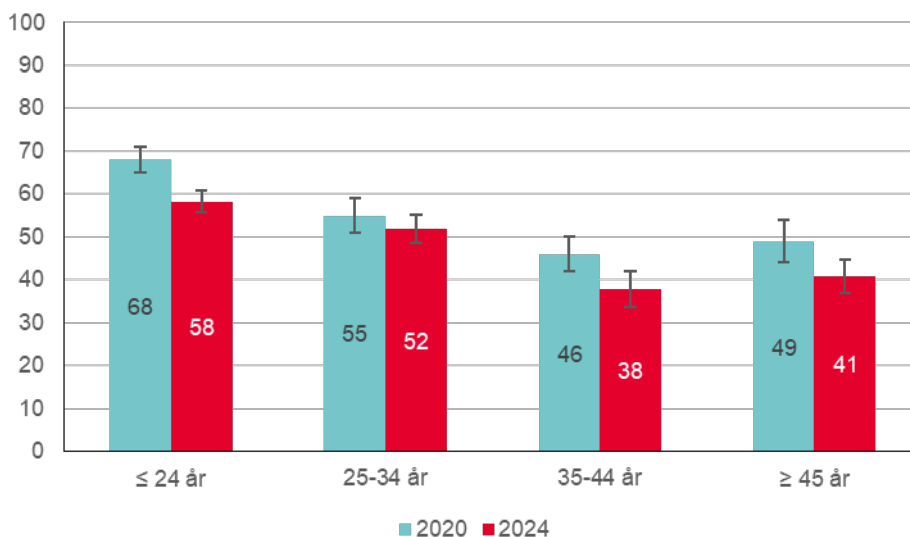
Vi har frågat de studerande om de skulle klara en oväntad utgift på 13 000 kronor, utan att låna eller be om hjälp. Frågan var formulerad så att den gällde en själv eller det hushåll man är en del av.³²

Bland kvinnor skulle omkring 50 procent klara en oväntad utgift på 13 000 kronor, bland män omkring 60 procent. Totalt skulle 54 procent klara en oväntad utgift. Det är en lägre andel än 2020, då 61 procent klarade en oväntad utgift.³³ Nedgången jämfört med 2020 gäller alla åldersgrupper.

³² I flera tidigare undersökningar har frågan gällt en oväntad utgift på 12 000 kronor. Utvecklingen av konsumentprisindex mellan 2020 och 2024 visar att summan hade kunnat höjas ytterligare.

³³ [Studerandes ekonomiska och sociala situation 2020](#), s 15.

Diagram 3.5 Andel studerande som 2020 och 2024 svarar att de skulle klara en oväntad utgift på 12 000 respektive 13 000 kronor¹
Fördelning per åldersintervall

¹ Frågan 2020 var "skulle du klara en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp". Frågan 2024 var "skulle du klara en oväntad utgift på 13 000 kronor utan att låna eller be om hjälp".

I åldersspannet 35–44 år skulle 38 procent klara en oväntad utgift på 13 000 kronor. Bland studerande som är under 25 år skulle 58 procent göra det. En lika hög andel (58 procent) av de som inte tar lån skulle klara en sådan oväntad utgift.

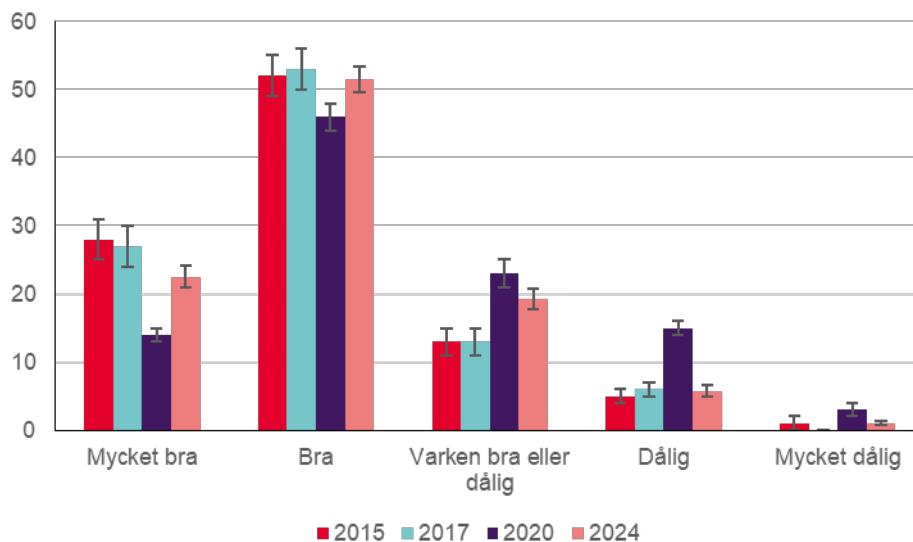
Bland studerande med tilläggsbidrag skulle 40 procent klara en oväntad utgift.

3.5 Goda förutsättningar för studier

CSN tillhandahåller ekonomiska medel som möjliggör studier. Därför är vår uppföljning också till största delen inriktad på de studerandes ekonomi. Men för den enskilde studiemedelstagaren är det naturligtvis lika viktigt att studierna fungerar som att ekonomin gör det.

De allra flesta studerande har en god upplevelse av sin studiesituation. Endast 7 procent av dem upplever studiesituationen som "dålig" eller "mycket dålig". Därmed har uppfattningen om studiesituationen återgått till ungefär samma läge som innan covid-19-året 2020, då samma andel uppgick till 18 procent.

Diagram 3.6 Svar på frågan: "Hur upplever du din studiesituation, under den termin som pågår nu?" 2015–2024
 Procentandel per svarsalternativ

Upplevelsen av studiesituationen är ganska likartad, oberoende av kön och ålder. Bland deltidsstuderande och bland studerande med tilläggs lån är dock den andel som är fullständigt nöjda med sin studiesituation något lägre.

3.6 Studiemedlens rekryterande effekt

Av de som studerar med någon form av studiemedel svarar 66 procent att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera om de inte hade fått studiemedel från CSN. Det är ungefär tio procentenheter mer än 2020. Även mellan 2017 och 2020 kunde vi se en liknande ökning. Det verkar alltså vara så att studiemedlen har blivit viktigare för valet att börja studera.

Bland studerande med tilläggsbidrag svarar 82 procent att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera utan studiemedel. Bland studerande som är 24 år eller yngre är andelen 57 procent.

4 Reflektioner och slutsatser

Nu har det blivit dags att samla ihop trådarna från tidigare kapitel och sammanfatta våra iakttagelser. Vad kan vi säga om högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation, på ett övergripande plan?

En allmän slutsats är att gruppen högskolestuderande med studiemedel är spretigt sett till sin sammansättning – och att förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika studerandegrupper.

4.1 En heterogen grupp med skilda förutsättningar

Målgruppen i undersökningen, studerande med studiemedel på högskola och universitet, är både stor och heterogen. De flesta är unga, tar studielån, och har inget ekonomiskt ansvar för barn. Många av dem klarar ekonomin bra, men även inom denna grupp finns det så klart individer som har svårt att få ekonomin att gå ihop, till exempel för att boendekostnaderna är högre än vad som vore önskvärt.

Studerande med ansvar för barn befinner sig ofta i en livssituation med höga utgifter för boende och livsmedel. Bland studerande med ekonomiskt ansvar för barn är en klar majoritet kvinnor. Ansvar för barn är också klart vanligare bland studerande över 35 år.

4.1.1 Kärvare situation bland äldre studerande

Vi kan konstatera att de ekonomiska utmaningarna generellt är större bland äldre studerande än bland yngre. Färre av de äldre sparar pengar, deras levnadsomkostnader täcks av studiemedlen i lägre utsträckning och färre av dem skulle klara en oväntad utgift. Andelen studerande som svarar att de har en god ekonomi är klart högre i den yngsta åldersgruppen än i den äldsta.

Att äldre studerande upplever större utmaningar med sin ekonomi än yngre, beror till stor del på att de generellt befinner sig i en livssituation som innebär högre levnadsomkostnader. Att studerande i de högre åldersintervallen klarar sin ekonomi, trots höga utgifter, beror dels på inkomster från arbete, dels på att de oftare får stöd från närstående. De som har ekonomiskt ansvar för barn får också i och med tilläggsbidraget en något högre inkomst från studiemedel.

Det kan också vara värt att påpeka att de ekonomiska förutsättningarna kan se väldigt olika ut, även inom de åldersgrupper vi undersökt. Bland studerande över 45 år ser vi till exempel att förhållandevis många avstår från att ta lån. En del arbetar och studerar på deltid, andra studerar på heltid men har ändå en viss inkomst från arbete. Många studerande över 45 år har barn – men inte alla. Boendesituationen inom gruppen varierar. Förutsättningarna skiljer sig alltså inte bara åt mellan åldersgrupperna, utan även inom dem.

Vi kan notera att studerande som är 45 år eller äldre i genomsnitt har uppgett högre utgifter än inkomster. Medianvärdena för gruppens inkomster och utgifter är däremot lika stora.

4.1.2 Fler studerande kvinnor har ansvar för barn

När vi jämför den ekonomiska situationen mellan könen ser vi en del tecken på att kvinnor som studerar med studiemedel generellt sett har en något sämre ekonomi än män. Kvinnor har högre totala utgifter än män, studiemedlen täcker en mindre del av deras levnadsomkostnader, färre kvinnor sparar pengar och de har svårare att klara en oväntad utgift. En viktig förklaring till detta är att klart fler kvinnor än män har ekonomiskt ansvar för barn.

Referenser

CSN. *Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020*. 2021.

CSN. *Högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020*. 2021.

CSN. *Studier i högre ålder*. 2023.

Länsförsäkringar. *Pressmeddelande – Svårt för studenter att få ihop ekonomin*. 2024-08-26.
<https://via.tt.se/pressmeddelande/3584411/svart-for-studenter-att-fa-ihop-ekonomin?lang=sv> (Hämtad 2024-09-10).

Sambla. *Här är billigaste studentstäderna 2024*. 2024-06-03.
<https://www.sambla.se/blogg/billigaste-studentstaderna/> (Hämtad 2024-09-10).

Bilaga - Om enkätundersökningen

Denna rapport baseras på en enkätundersökning som under våren 2024 skickades ut till studerande på högskola eller universitet i Sverige. Enkätundersökningen riktades till studerande med studiemedel (antingen endast bidrag, eller bidrag och studielån). Såväl heltids- som deltidstuderande fick möjlighet att besvara enkäten.

Enkäten innehöll beloppsfrågor om inkomster och utgifter. Vi ställde också bland annat frågor om hur de studerande upplevde sin situation. Svaren möjliggör en beskrivning som går utöver vad som är möjligt att säga enbart utifrån registerdata.

Ett problem som kan uppstå vid denna typ av undersökning är att det kan vara svårt för individer att själva skatta sina inkomster och utgifter. Exempelvis kan det vara svårt att skatta sin del av utgifterna om man lever ihop med en eller flera personer. Av den anledningen har vi genomgående frågat efter föregående månads inkomster och efter den studerandes del av hushållets utgifter. Vår bedömning är att de studerandes egna uppgifter utgör den bästa grunden för att ge en så korrekt bild av deras ekonomi som möjligt. I enkäten gjorde vi också klart att vi var ute efter ungefärliga uppgifter och att det gick bra att uppskatta sina inkomster och utgifter efter bästa förmåga.

I syfte att säkerställa kvaliteten på enkäten testades frågorna innan enkätutskicket på ett antal studerande på Mittuniversitetet. De studerande lämnade synpunkter och förbättringsförslag som hjälpte oss att utveckla enkäten. Vi tog även hjälp av en mättekniker på SCB för att höja kvaliteten på frågor och svarsalternativ.

Urval

De som besvarade enkäten var beviljade studiemedel för studier på högskola och universitet månaden före enkätens utskick och då undersökningen genomfördes. För att säkerställa att mottagarna hade aktuell erfarenhet av att vara studerande skulle de också ha haft studiemedel under minst tre veckor under hösten 2023. Under våren 2024 fanns det 192 600 personer i målgruppen.

De mottagare enkäten skickades till valdes ut genom ett stratifierat slumpmässigt urval. Syftet med urvalsförfarandet var att säkerställa att de grupper som valts ut inte blev för små, något som skulle kunna försämra studiens kvalitet.

Enkätundersökningen genomfördes i form av en webbenkät som skickades ut via e-post. Under våren 2024 hade CSN e-postadresser till 99 procent av alla studerande med studiemedel på högskola och universitet i Sverige.

Enkätutskick och konfidensintervall

Enkäten skickades till 9 972 mottagare den 3 april 2024. Fyra påminnelser gick ut till de som inte besvarade enkäten. Den slutliga svarsfrekvensen uppgick till 37 procent.

För att motverka att resultatet snedvrids, på grund av bortfallet av svar, har enkätsvaren viktats utifrån hur stora olika urvalsgrupper är i undersökningen och i verkligheten.

Enkätresultaten bygger på en urvalsundersökning. I och med det är punktskattningarna³⁴ förknippade med en viss osäkerhet. Osäkerheten redovisas som ett 95-procentigt konfidensintervall runt punktskattningen, det vill säga ett intervall som med 95 procents säkerhet innehåller det sanna värdet.

Konfidensintervallen visar om det finns en statistiskt signifikant skillnad mellan redovisningsgrupperna. Om konfidensintervallen överlappar varandra kan det förenklat antas att skillnaden inte är statistiskt signifikant. Konfidensintervall anges i rapportens diagram med streck i förhållande till punktskattningen. I rapportens tabeller står konfidensintervallen inom parentes.

³⁴ Med punktskattningar avses exempelvis andelar och genomsnitt.

Vi gör studier möjligt.